

בס"ד. שיחת ש"פ בראשית, מבה"ח מרחשון, ה'תשי"ד

— התוועדות א —

בלתי מוגה

א. [כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר שיש להתחיל את ההתוועדות בניגון שמחה, וצוה לנגן הניגון "כָּאָטש מי כודי נאַשי באַטשקי דאָברי" (אע"פ שאנחנו דלים וצנומים, אבל אבותינו טובים הם), ואח"כ אמר:]
התיבות של ניגון זה — אינן בשפה הרוסית, אלא כנראה בשפה המדוברת ברוסיה הלבנה.

ואף שתיבות הנ"ל אינן בלשון הקודש או באידיש, מ"מ, אין זה ענין של ירידה, ואדרבה כו', שהרי הטעם לכך שמנגנים ניגון בשפה המדוברת הוא כדי שיחדור ויפעול ("עס זאָל דערנעמען") בפנימיות.

ולכן ישנם ריבוי ניגונים חסידיים שאינם בלשון הקודש, גם בדורות שלפנינו ובדורות קודמים עוד יותר ("פון פריער און פון גאָר פריער"), כמו הניגון "ניע זשוריצי כלאָפצי" מחסידי אדמו"ר האמצעי — כיון שיש בזה מעלה מיוחדת.

ב. פעם הי' אצל כ"ק מו"ח אדמו"ר אחד שלא הבין אידיש, והי' צורך לתרגם את הדברים ללשונו. ואמר אז כ"ק מו"ח אדמו"ר, שאין זה ענין של ירידה, אלא אדרבה, שכן, כאשר רוצים לדבר ע"ד ענין פנימי ובאופן שיחדור ויפעול ("עס זאָל דערנעמען") בפנימיות — אזי מדברים בלשון המורגל.

והביא כ"ק מו"ח אדמו"ר ראי' לדבר — ממ"ש אדמו"ר הזקן בסוף התניא (כדלקמן).

— ובהקדם מאמר המוסגר, שהרבנים בני הגאון המחבר כותבים בהסכמתם הטעם שצירפו וחברו לספר התניא גם את "אגרת הקודש" ו"קונטרס אחרון", וכיון שהיו ברי-סמכא, הרי על ידם נעשה גם אגה"ק וקו"א חלק מספר התניא (נוסף לכך שהקו"א הוא חלק מאגה"ק, כפי שמצינו באוה"ת שהצ"צ מציין את סימני הקו"א בהמשך לסימנים שבאגה"ק: "סימן לג", "סימן לד" וכו').

(2) ראה הערות כ"ק אדמו"ר שליט"א שבסו"ס התניא. וש"נ.

(1) ראה גם תו"מ ח"ז ע' 94. וש"נ.

ובכן: בקונטרס אחרון שבסוף ספר התניא — לאחרי החלק הראשון דספר התניא שהוא תורה שבכתב דתורת החסידות³, ולאחרי שאר החלקים דספר התניא שהם תורה שבעל-פה או ביאורים (איך שירצו לקרותם), ובכל אופן הם חלק מספר התניא שזהו תורת החסידות כפי שהיא בעיקרה ושרשה — הנה בסוף ספר התניא⁴, כאשר אדמו"ר הזקן מדבר אודות ענין התפלה, כותב הוא באידיש דוקא: "גוואַלד גוואַלד!"

תיבות אלו — יש להן תרגום בלשון הקודש, והרי אדמו"ר הזקן ידע לשון הקודש... ואעפ"כ כתב תיבות אלו דוקא באידיש, וכך נדפס ונשאר לעד ולעולמי עולמים — כיון שאין זה ענין של ירידה, אלא אדרבה, שכן, כשרוצים לדבר ענין פנימי ושיחדור בפנימיות, אזי מדברים בלשון המורגל⁵.

ג. פירוש התיבות "כאָטש מי כודי כו" הוא — שאף שאנו איננו ראויים ("מיר זיינען ניט ווערט"), אבל אעפ"כ, אבותינו טובים הם. וזהו גם תוכן הענין ד"אשרינו כו' ומה יפה ירושתנו"⁶, שמביא לשמחה גדולה ביותר, כמ"ש בתניא⁷ שזהו "כמו שהאדם שש ושמח בירושה שנפלה לו, הון עתק שלא עמל בו כו".

ובפרטיות יותר:

לא זו בלבד שהירושה באה מאלי' ללא צורך בעמל ויגיעה, אלא יתירה מזה — שלא נוגע כלל מצבו של היורש.

יכול הוא להיות חרש, שוטה או קטן, אפילו תינוק בן יומי⁸,

— אין נוגע כאן מספר השנים בגשמיות, אלא הגיל ברוחניות. וכפי שאמר פעם כ"ק מו"ח אדמו"ר⁹ ששנותיו של יהודי אינן נמנות ע"פ ה"פּאַספּאַרט", שכן יתכן שע"פ ה"פּאַספּאַרט" הוא יהודי זקן בן שבעים שנה, ואילו בשנותיו האמיתיות, שהם השנים שניצל לעניני תומ"צ, אינו אלא ילד קטן שמשחק תחת השולחן... כי כאשר יצרפו, מתוך כל שבעים שנותיו, את משך הזמן שניצל לענינים שבשבילם צריך לנצל את הזמן, יעלה החשבון לשנים אחדות בלבד —

3) ראה אג"ק אדמו"ר מהוריי"צ ח"ד ע' כד.
 4) רסא ואילך. ועוד.
 5) קו"א ד"ה הוכח תוכיח (קסג, א).
 6) ראה סה"ש תרצ"ו (הוצאת תשע"ד) ע'
 7) ראה גם אג"ק ח"ד ע' עט. ח"י ריש ע'
 8) ראה גם תור"מ ח"ד ע' 154. וש"נ.

6) נוסח תפלת השחר.
 7) פל"ג (מב, סע"א ואילך).
 8) ראה נדה מג, סע"ב ואילך (במשנה).
 9) ראה גם תור"מ ח"ד ע' 154. וש"נ.

ואעפ"כ — יורש גם הוא את הירושה. ומצד זה — השמחה היא גדולה ביותר.

ד. האמת היא, שהענין ד"מה יפה ירושתנו" כולל (לא רק את המעלה דירושה, אלא) גם את המעלה של מתנה.

ובהקדמה¹⁰:

ידוע שמתנה הו"ע נעלה יותר מירושה, כי, ירושה היא מהאבות, אברהם יצחק ויעקב, שאף שגדלה מעלתם בהיותם נבראים נעלים ביותר ("העכערע נבראים און נאָך העכערע"), הרי הם עדיין בגדר של נבראים, ולכן, ע"י ענין הירושה מגיעים רק עד לשרש הנבראים ולא יותר, שזהו כללות ענין ההשתלשלות; משא"כ מתנה שבאה מלמעלה, הרי היא למעלה מסדר השתלשלות.

וזהו גם שענין הירושה הוא שעולם התיקון יורש אורות דתהו, והרי האורות מרובים דתהו שייכים להשתלשלות, שלכן נאמר בהם¹¹ "לפני מלך מלך לבני ישראל", היינו, שיש להם שייכות לסדר ההשתלשלות דעולם התיקון; משא"כ ענין המתנה הוא מבחינת א"ק, שזוהי בחי' נעלית יותר שלגבה תהו ותיקון הם בהשוואה.

אמנם, הענין ד"מה יפה ירושתנו" הוא באופן שיש בו לא רק המעלה דירושה, אלא גם המעלה דמתנה; ומה שנאמר בלשון של ירושה, הרי זה רק כדי להדגיש את המעלה שיש בירושה לגבי מתנה — ש"ירושה אין לה הפסק"¹², משא"כ מתנה יש לה הפסק. והיינו, שהלשון "ירושתנו" מורה שענין המתנה שלמעלה מירושה הוא באופן שיש בו גם המעלה דירושה שאין לה הפסק, ונמצא, שישנם ב' המעלות (ירושה ומתנה) יחדיו.

והענין בזה — שבמתנה ישנם שני אופנים:

א) מתנה סתם — שאף שיש בה מעלה על ירושה, לפי שבירושה לא תמיד נוטל היורש את כולה, שהרי כאשר ישנם יורשים נוספים מתחלקים הם בירושה (הבכור נוטל "פי שנים"¹³, וכל אחד משאר

(בהוצאת תש"ס) ע' קס ואילך. תרל"ג ח"ב
ס"ע תקנא ואילך.

(11) וישלח לו, לא.

(12) ב"ב קכט, ב. קלג, סע"א.

(13) תצא כא, יז.

(10) בהבא לקמן — ראה המשך וככה תרל"ז פס"ו ואילך (סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תקנב ואילך). סה"מ תר"ל ע' פז ואילך. תרנ"ד ע' כו ואילך. סה"מ קונטרסים ח"ב שסא, א ואילך. תש"ב ע' 39 ואילך. וראה גם אוה"ת תשא ע' א'תתקסו ואילך. סה"מ תרכ"ז

היורשים אינו נוטל אלא חלק אחד בלבד), משא"כ במתנה נוטל את המתנה כולה, הרי לאידך יש בה גם חסרון, שיש לה הפסק (כנ"ל).

ב) מתנה למי שראוי ליורשו — ש"אם אמר על מי שראוי ליורשו, דבריו קיימין"¹⁴, ולא חשיב "מתנה על מה שכתוב בתורה" — שבמתנה זו ישנם ב' המעלות: הן המעלה דמתנה שמקבל את כולה, והן המעלה דירושה שאין לה הפסק.

והענין ד"מה יפה ירושתנו" אצל בני ישראל הוא באופן של מתנה ל"מי שראוי ליורשו", שבזה ישנם ב' המעלות דמתנה ודירושה, כנ"ל.

ה. והנה, בנוגע לענין המתנה מצינו¹⁵ ש"אי לאו דעביד לי' נייחא לנפשי' לא הוה יהיב לי' מתנתא", והיינו, שה"כלי" לקבלת מתנה הוא הענין ד"נייחא לנפשי'". וכן הוא גם בנוגע לקבלת מתנה מלמעלה, מבחי' שלמעלה מסדר ההשתלשלות (כנ"ל) — שענין זה הוא ע"י שעושים להקב"ה נחת רוח כביכול.

כיצד נעשה "נייחא לנפשי'"? — מבואר בלקו"ת¹⁶ שזהו ע"י דבר חידוש, כמו צפור המדברת כו', הגם שבני אדם מדברים בכינה יתירה, אלא שזה אינו חידוש, אבל זה שהצפור מדברת הוא חידוש, וממשיך לב המלך".

כלומר: חכמתם של השרים והחכמים כו' — אינה פועלת נח"ר אצל המלך; ודוקא "צפור המדברת", עם היותה למטה באין ערוך מחכמתם של השרים, מ"מ, כיון שזהו דבר חידוש — הרי זה פועל בהמלך "נייחא לנפשי'".

וענינו בעבודה — קיום התומ"צ והעבודה ויגיעה דהנבראים שלמטה, והיינו, שכאשר מקיים תומ"צ גם כאשר אינו נמשך לזה מצד עצמו ("ער האלט ניט באַ דעם"), ועושה זאת רק משום שכך לימדו הרבי שלו, ה"מלמד", הרב, או אביו הגשמי — הנה יגיעה מועטת זו, גם אם אינה אלא "כחודו של מחט"¹⁷, הרי היא ה"כלי" להמשכת המתנה מלמעלה שיש בה גם המעלה דירושה.

ו. וזהו תוכן הניגון "כאָטש מי כודי, נאַשי באַטשקי דאָבריי": הירושה מאבותינו ("נאַשי באַטשקי") — יש בה גם המעלה דמתנה שלמעלה מירושה, שבשביל זה יש צורך בעבודה ויגיעה כדי לגרום

14) שם קל, רע"א (במשנה).
 15) כ"ה בכ"מ בדא"ח (שבהערה 10).
 16) שלח מח, סע"ג ואילך. ובכ"מ.
 17) ראה מגילה כו, ב. גיטין נ, ב. ב"מ טז, א. ראה שהש"ר פ"ה, ב [ב].

"נייחא לנפשי" (כיון ש"אי לאו דעביד לי' נייחא לנפשי' לא הוה יהיב לי' מתנתא", כנ"ל).

ולאידיך, יש בזה גם המעלה דירושה שבאה ללא עבודה — כיון שכאשר ישנו רק איזה ענין של עבודה, אפילו "כחודו של מחט" בלבד, עד שלא נופל על זה התואר של "עבודה" — אזי מקבלים את כל המתנה והירושה, "הון עתק שלא עמל בו".

ומצד ענין זה הוא גודל השמחה, עד כדי כך, שאף שאין אנו ראויים כו' ("כאָטש מי כודי"), מ"מ, עשו חסידים מענין זה "אַ גאַנצע שמחה", וניגנו: "כאָטש מי כודי נאַשי באַטשקי דאָבריי" — שתוכנו של ניגון זה הוא שע"י עבודה מועטת בלבד זוכים ל"הון עתק שלא עמל בו", כך שישנם ב' המעלות דמתנה וירושה גם יחד.

וזהו ג"כ הפירוש בפתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר¹⁸, שחסידי אדמו"ר הזקן היו "געוואָרענע חסידים" (שנעשו חסידים), ואילו אנו הננו "געבאָרענע חסידים" (חסידים מלידה)¹⁹ — שאין הכוונה בזה שעתה אין צורך בעבודה כלל, אלא פירוש הדברים הוא שע"י עבודתנו עתה לוקחים אנו ומקבלים גם את כל הענינים שהתייגעו עליהם בדורות הקודמים, כיון ש"אין המצוה נקראת אלא על שם גומרה"²⁰.

* * *

ז. כ"ק מו"ח אדמו"ר כתב לא' במכתב²¹ "תורה" מאדמו"ר הזקן, שאדמו"ר הזקן שמעה מהרב המגיד, הרב המגיד שמעה מהבעש"ט²², והבעש"ט שמעה מה"בעל ח"י" (כפי שנהג לכנותו), דהיינו, בעל ח'י' יחידה, שהוא אחי' השילוני²³. וכל אחד מהנשיאים בדורו ביאר והסביר "תורה" זו.

"תורה" זו היא על הפסוק²⁴ "בראשית ברא גוי", וז"ל²⁵:

"בראשית ברא אלקים. בראשית ענינו ב' ראשית²⁶, ראשית בריאת העולם, וראשית דהתורה. בראשית ברא אלקים, הב' ראשית הם כדי

22) ראה כתר שם טוב בהוספות ס"ד ואילך. וש"נ.

23) ראה תו"מ ח"א ע' 20 הערה 6. וש"נ. 24) ריש פרשתנו.

25) בהשיחה שנוכרה לקמן בפנים (בתרגום מאידית).

26) ראה פרש"י ורמב"ן עה"פ.

18) ראה גם תו"מ ח"ט ע' 172.

19) ראה גם לקו"ד ח"ד תשנו, א. סה"ש

22) ש"א ס"ע 42.

20) תנחומא עקב ו.

21) ראה גם מכתב הנדפס בסה"מ תש"ח

ע' 79 (ולאח"ז באג"ק שלו ח"ט ע' שכת).

שיהי' ברא²⁷ אלקים, שיגלו את אמיתית הכוונה דשם אלקים²⁸. ספירת הכתר היא ראשית וספירת החכמה היא ראשית²⁹. ראשית ספירת הכתר היא העלם, וראשית ספירת החכמה היא גילוי, ראשית חכמה יראת ה'³⁰. האור וחיות דחכמה שמאירים בשבת בראשית נמשכים על כללות השנה, שכל ימי השנה, הן ימי החול ושבת ומועדים הכלליים³¹, הן המועדים הפרטיים דכל יחיד, יום הכניסה לחדר, יום הבר מצוה³² ושאר ימי חיי האדם ומאורעותיו, כולם מקבלים משבת בראשית".

ובהקדמה — שבכלל, לא נהגו רבותינו נשיאינו לגלות את ה"תורות", האמרות והפתגמים הקצרים של הבעש"ט, המגיד ואדמו"ר הזקן, כמו שהם. ה"תורות" מובאות אמנם בתורת החסידות, אבל יחד עם ביאורים, כך שאין ה"תורות" ניכרות בפני עצמן; אבל כ"ק מו"ח אדמו"ר — מלבד זאת שגילה את התורות בתוך מאמריו, גילה גם את ה"תורות" כמו שהן.

והטעם לזה — עפמ"ש כ"ק מו"ח אדמו"ר בהמשך "באתי לגני"³³, ש"בשביל ניצוח המנגד הרי מבזבז (המלך) כל סגולות האוצרות דהון יקר הנאסף והנקבץ במשך כמה שנים מדור אחר דור .. ועוד יותר שגם חיינו משליך המלך מנגדו, ומצד גודל הנצחון עומד בעצמו בקשרי המלחמה".

ובין ה"תורות" שגילה כ"ק מו"ח אדמו"ר, גילה גם את ה"תורה הנ"ל. — בתחילה כתבה לא' במכתב (כנ"ל), וגם סיפר לי על זה [בידעו שמה שמספר לי הנה סוף-סוף יתפרסם הדבר³⁴, כמו כלי שיש בו חורים ("א לעכערדיקע זאק"), שכאשר מכניסים בו דבר, יוצא הוא מצדו השני...], ואח"כ כבר אמרה בעצמו בשיחה (שכבר נדפסה)³⁵.

כשחזר כ"ק מו"ח אדמו"ר "תורה" זו בשיחה הנ"ל — הוסיף לזה את פתגם הצ"צ³⁶ "אזוי ווי מען שטעלט זיך אַוועק שבת בראשית, אזוי איז דער גאַנצער יאָר", היינו, שההנהגה דשבת בראשית נוגעת לשבתות ולימי החול דכל השנה.

31) דהיינו — פסח שבועות וסוכות.
 32) וכן יום הברית.
 33) פי"א (סה"מ תשי" ריש ע' 132).
 34) ראה גם תר"מ ח"ד ע' 260.
 35) בסה"מ תשי"א ע' 59 (ולאח"ז בסה"מ תשי" ע' 356. וש"נ).
 36) ראה גם שיחת ש"פ בראשית דאשתקד ס"ב (תו"מ ח"ז ע' 130). וש"נ.

27) מל' שמא הבריא — ניקב ויצא לחוץ (חולין מג, ב). — הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א בסה"מ שבהערה 35.
 28) דהיינו — אמיתית כוונת הבריאה, שהתהוותה היא משם אלקים.
 29) ראה תורת חיים בתחלתו (הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א שם).
 30) תהלים קיא, יו"ד.

ח. והנה, ב"תורה" הנ"ל "בראשית ענינו ב' ראשית, ראשית בריאת העולם, וראשית התורה", מקדים את ראשית העולם לראשית דתורה. ויובן ע"פ מה דאיתא בתדב"א³⁷ "שני דברים³⁸ קדמו לעולם, תורה וישראל, ואיני יודע איזה מהם קודם, כשהוא אומר צו את בני ישראל דבר אל בני ישראל, אומר אני ישראל קדמו", ש"מחשבתן של ישראל קדמה לכל דבר"³⁹.

כלומר: נשמות ישראל הם אמנם למעלה מהתורה, אבל, ענין זה גופא מתגלה ע"י התורה, והיינו, שהתורה מגלה שנש"י הן למעלה ממנה. וכשם שנש"י הן למעלה מהתורה, כך יש מעלה גם בעולם לגבי התורה, דכיון שמעלת הנשמה (שהיא למעלה מהתורה) היא בירידתה בגוף בעולם דוקא (כדלקמן ס"ט), בהכרח שגם בעולם יש מעלה לגבי התורה. וזהו הביאור שבתורת הבעש"ט הנ"ל מקדים את העולם לתורה.

ט. וביאור הענין:

העלי' שנעשית בנשמה ע"י ירידתה בגוף היא עלי' גדולה ביותר — למעלה ממעלת הנשמה כמו שהיא מצד עצמה, קודם ירידתה בגוף.

ובפרטיות יותר:

הנשמה כמו שהיא מצד עצמה גדלה מעלתה ביותר, כמארז"ל⁴⁰ שהנשמות חצובות מתחת כסא הכבוד. למעלה מזה — "נשמה שנתת בי טהורה היא"⁴¹, כידוע⁴² ש"טהורה" קאי על אצילות, שלמעלה מכסא הכבוד שהוא בעולם הבריאה⁴³, ועאכו"כ למעלה מ"תחת כסא הכבוד" ששם חצובות הנשמות. ולמעלה מזה — "ואתה משמרה בקרבי"⁴⁴, דקאי על בחי' המקיף דהנשמה שלמעלה מאצילות⁴⁴. וכך ישנן עוד מדריגות זו למעלה מזו, עד להדרגא ד"מחשבתן של ישראל קדמה לכל דבר".

וכיון שירידת הנשמה בגוף היא לצורך עלי', עכצ"ל שהעלי' היא למעלה מהמצב שקודם הירידה, דאל"כ לא הי' צורך בהירידה. ומזה

37) כ"ה בכ"מ בדא"ח (סה"מ ה'ש"ת ע' 61. ועוד). וראה תדב"ר פי"ד ופל"א. ב"ר פ"א, ד.
38) ובפסחים נד, א (ועוד): "שבעה דברים כו".
39) ב"ר שם.
40) ראה זח"ג כט, ריש ע"ב. וראה הנסמן בנצו"ז לזח"א קיג, א.
41) נוסח ברכות השחר.
42) ראה לקו"ת ראה כז, א. ובכ"מ.
43) ראה הנסמן בתו"מ סה"מ ניסן ס"ע קס הערה 39.
44) ראה לקו"ת שה"ש ל, ג. ובכ"מ.

מוכן גודל מעלת העלי' — שהיא למעלה יותר מהדרגא ד"מחשבתן של ישראל קדמה לכל דבר".

והנה, עלי' זו נעשית ע"י ירידת הנשמה בגוף דוקא, שאז נעשית מהות בפ"ע.

וכמדובר אתמול⁴⁵ בענין "בן חכם ישמח אב"⁴⁶, ש"בן חכם" קאי על נש"י, שנקראים "בנים" כיון שהם בבחי' מהות בפ"ע,

וזהו גם שהנשמה היא "חלק אלקה"⁴⁷, שהלשון "חלק" מורה שהיא מהות בפ"ע, והיינו, דעם היות שהלשון חלק מורה שהוא אותו המהות ממש, מ"מ, הרי זה חלק קטן שהוא מהות בפ"ע,

ולכן שייך שיהי' אצלם (לאחרי ההסתר דלמעלה, שהו"ע דורמיטא דז"א שבר"ה⁴⁸) מעמד ומצב ד"פנו אלי עורף ולא פנים"⁴⁹, ועד כדי כך ששייך גם מעמד ומצב ד"אוחז בראשו של מלך ומורידו למטה וטומן פניו כו"⁵⁰.

אמנם, מצד גודל הירידה, שהיא ירידה שבאין ערוך — נעשית גם העלי' באין ערוך, למעלה גם מהדרגא ד"מחשבתן של ישראל קדמה לכל דבר".

וירידה זו — וממילא גם העלי' שעל ידה — ישנה בנשמות דוקא, ולא במלאכים.

י. ומה שמצינו ענין של ירידה גם אצל מלאכים, כמאמר רז"ל "אפקוהו למט"ט כו"⁵¹, ועד"ז "אתיוהו לאליהו כו"⁵² — יש לתרץ⁵³: במלאכים סתם — אמנם לא שייך ענין של ירידה, אבל כיון שאליהו ומט"ט היו לפני"ז בני אדם (שהרי "חנוך הוא מט"ט"⁵⁴) — שייך בהם ענין של ירידה.

אמנם, תירוץ זה אינו מספיק, שהרי ישנה גירסא בגמרא⁵⁵ "הוציאו לגבריאל כו", וגבריאל לא הי' אדם לפני"ז.

45) בהאמר ד"ה להבין ענין שמע"צ	51) חגיגה טו, א.
46) פ"ו (לעיל ע' 96).	52) ב"מ פה, סע"ב.
47) משלי יו"ד, א. טו, כ.	53) ראה סה"מ תרכ"ט (בהוצאת תשנ"ב)
48) איוב לא, ב. תניא רפ"ב.	ריש ע' קסה.
49) ראה שער הכוונות ענין ר"ה. פע"ח	54) תוד"ה פסוק — יבמות טז, ב. וראה
שער ר"ה. ועוד.	תיב"ע פרשתנו ה, כד. זח"א פרשתנו כז,
49) ירמי' ב, כז.	רע"א. ועוד.
50) תניא ספכ"ד.	55) יומא עז, א (ע"פ דפו"י וע"י).

ולכן יש תירוץ נוסף — ובהקדם שעד"ז מצינו בענין המלאכים שנקראים בשם "עומדים", כמ"ש⁵⁶ "ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה", דלכאורה אינו מובן, הרי מששת ימי בראשית אומרים המלאכים שירה בכל יום, וידוע⁵⁷ ששירה היא ענין של עלי', וא"כ, למה נקראים בשם "עומדים"? — והתירוץ על זה⁵⁸, שהעלי' שע"י אמירת שירה היא עלי' שבערך, והיינו, שכל העליות של המלאכים אינם אלא בהמדרגה שלהם, ולכן נקראים בשם "עומדים".

ועד"ז בנוגע לעניננו — שהכוונה במשנ"ת שאצל מלאכים לא שייך ענין של ירידה, היא, שלא שייך אצלם ירידה בתכלית שהיא באין ערוך, שכן, הירידה ד"אפקוהו כו"י אינה אלא ירידה שבערך, שאין זה אמיתית ענין הירידה, אבל ירידה אמיתית, שלא בערך, כמו ענין המיתה, אינה שייכת במלאכים, וכמו כן לא שייך אצל מלאכים ענין הירידה למטה בעוה"ז (והראי' לזה — מענין "הנפילים"⁵⁹, שכשירדו לעוה"ז נפלו לגמרי ממדרגתם ונשאר למטה⁶⁰).

משא"כ נשמות — יורדות למטה בעוה"ז, בירידה שבאין ערוך, ועד ששייך בהן ענין של מיתה, שזהו"ע הפכי לגמרי, וכמו כן יכולים להיות גרועים יותר אפילו מבעלי-חיים⁶¹, דכיון שיש בהם שכל, יכול להתקיים בהם "חכמים המה להרע"⁶².

— פעם הי' א' שהצטיין ביותר בכשרונותיו, אלא שהי' "פרא אדם", ובמילא, כל המעלות שהיו אצלו, רק קלקלו!... אילו לא היו לו כשרונות מיוחדים, לא היו יודעים שהוא "פרא אדם", ורק בגלל כשרונותיו התבלט בכל מקום... כשהי' בא בין "מנגנים" — ראו מיד שהוא "שוטה"; כשהי' בא בין אנשי "מדע" — הי' מתחיל לדבר בעניני "מדעים", באופן שראו שהוא "פרא אדם"; וכשהי' מתחיל לדבר בעניני לימוד — הי' מחבר זה לזה ענינים שאין כל שייכות ביניהם...

ועד"ז ישנו הפתגם של ר' יצחק מתמיד שאמר בפני כ"ק מו"ח אדמו"ר באטוואצק בהתוועדות של שמח"ת (שקביעותו היתה כקביעות שנה זו)⁶³ — בהתוועדות הנ"ל שתה הר"י מתמיד הרבה משקה, באופן

56) זכרי' ג, ז. רמז מד.
 57) ראה לקו"ת ברכה צח, א. ובכ"מ. (61) ראה תניא פכ"ד.
 58) ראה סה"מ תר"ס ע' קז. (62) ירמי' ד, כב.
 59) פרשתנו ו, ד ובפרש"י. (63) ראה סה"ש תרצ"ז ע' 200 ואילך.
 60) ראה פדר"א פכ"ב. יל"ש פרשתנו וראה גם תו"מ ח"ד ע' 224.

של "קודם הצמצום", והתחיל לומר לכ"ק מו"ח אדמו"ר מה שהונח אצלו ("וואָס באַ אים האָט זיך אָפּגעלייגט") — שהתואר "יודע את רבונו ומתכוון למרוד בו"⁶⁴ שייך רק על חסיד, כי: גויים — אינם שייכים כלל לידיעה באלקות; מתנגדים — אין להם זמן שיוכלו להתמסר "לידע את רבונו", שהרי כל הענינים הגשמיים שעוסק בהם, אכילה ושתי' וטיול כו', הם "לשם שמים"⁶⁵, ובמילא צריכים להתמסר אליהם... ועאכו"כ שצריך להתמסר ללימוד התורה, שזהו לא רק "לשם שמים", אלא "שמים" עצמם, ובמילא, אף פעם אין לו פנאי לחשוב אודות הקב"ה!... ודוקא חסיד, שמתמסר ללימוד החסידות, לידע את רבונו — עליו שייך לומר "יודע את רבונו ומתכוון למרוד בו"...

[כ"ק מו"ח אדמו"ר מאד לא רצה לסבול אימרה זו ("ער האָט זייער ניט געוואָלט ליידין דעם וואָרט"), אבל כיון שר"י מתמיד שתי "אַ ביסל משקה", המשיך לטעון כפי שהתקבל בדעתו, עד שנרדם, ואז המשיך כ"ק מו"ח אדמו"ר להתוועד...].

ונחזור לעניננו — שדוקא אצל נשמות ישנו ענין הירידה בתכלית באופן שבאין ערוך, ומצד זה נעשית גם העלי' באין ערוך, למעלה ממדרגת "מחשבתן של ישראל קדמה לכל דבר".

יא. ועפ"ז יובן הטעם שבתורת הבעש"ט הנ"ל מקדים עולם לתורה — דכיון שנשמות הם למעלה מהתורה, ואמיתית מעלתם היא בירידתם בעולם דוקא, נמצא, שיש מעלה בעולם לגבי התורה.

אמנם, כשם שהתגלות מעלת הנשמות גופא היא ע"י התורה (כנ"ל ס"ח), כך גם בנוגע למעלת העולם, שהתגלות מעלת העולם היא ע"י התורה, והיינו, שדוקא כאשר העולם מתנהג ע"פ התורה אזי מתגלית מעלת העולם.

וזהו הביאור במ"ש בתורת הבעש"ט "בראשית ענינו ב' ראשית, ראשית בריאת העולם, וראשית דהתורה": שהראשית דעולם קודמת אמנם לראשית דתורה, אבל, מעלת הראשית דעולם היא ע"י הראשית דתורה, שזהו הפירוש בענין ראשית דעולם — כשיש לאח"ז הראשית דתורה.

וכאשר ישנו הענין דבראשית באופן האמור — אזי "ברא אלקים", שמתגלית כוונת הבריאה שהתהוותה משם אלקים (כהמשך תורת הבעש"ט).

64) תו"כ ופרש"י בחוקותי כו, יד. ועוד. 65) אבות פ"ב מ"ב. וראה רמב"ם הל' דעות ספ"ג.

וכיון שהמעלה היא בעולם דוקא — לכן צ"ל אופן העבודה בזיכוך העולם גופא, דהיינו, לא לשבור את העולם, אלא לזכך את העולם ולעשותו כלי לאלקות, כידוע פירוש הבעש"ט⁶⁶ עה"פ⁶⁷ "כי תראה חמור גר", שעם היותו "חמור" (מלשון חומר), מ"מ, "עזוב תעזוב עמו" — לעשות את הגשמיות גופא כלים לאלקות.

* * *

יב. כמדובר אתמול⁶⁸, יש ללמוד במשך שבת זו את כל פרשת בראשית עם פירוש רש"י, וכמו כן [אינני יודע אם יש לומר על זה "על אחת כמה וכמה"] "לעולם ישלים אדם פרשיותיו עם הציבור"⁶⁹,

ומה גם שכנראה ישנם כאלה שצריכים עדיין להשלים את העברת הסדרה דפרשת ברכה שהיו צריכים לעשות בערב שמח"ת [כמנהגנו⁷⁰, שבליל הושענא רבה קורין פרשת וזאת הברכה רק פעם אחת, כמו כל "משנה תורה", ואילו העברת הסדרה היא בערב שמח"ת, כשם שבכל שבוע העברת הסדרה היא בערב שבת], ובמילא צריכים להשלים זאת בשבת זו,

ונוסף לזה, ישנם כאלה שיש להם שיעורים קבועים בכל שבת, שיש ללמד גם בשבת בראשית, ואם עושים זאת בהוספה, מה טוב. ולכן, תהי' עתה הפסקה למשך שעתיים, ובשעה החמישית תתקיים שוב התוועדות.

יג. לפני הסיום, רצוני רק לבאר — משום "והייתם נקיים גר"⁷¹ — הטעם שאמרתי היום את כל ההפטרה, עד "ואחרי לא יהי"⁷², אף שבסידור נדפס שיש לומר רק עד "יגדיל תורה ויאדיר"⁷³:

כשהדפיסו את הסידור, הורה כ"ק מו"ח אדמו"ר להדפיס שיש לומר עד "יגדיל תורה ויאדיר". ושאלתי על כך את כ"ק מו"ח אדמו"ר: הרי שמעתי ממנו בעצמו⁷⁴, שהמנהג הוא לומר בשנה פשוטה רק עד

70 ראה "היום יום" כא תשרי, הושע"ר.

71 מטות לב, כב.

72 ישע"י מג, יו"ד.

73 שם מב, כא.

74 ראה תו"מ — רשימת היומן ס"ע

שדמ ואילך.

66 ראה כתר שם טוב בהוספות סכ"א.

וש"נ (נעתק ב"היום יום" כח שבט).

67 משפטים כג, ה.

68 שיחת יום שמח"ת ס"ב (לעיל ע')

100.

69 ברכות ח, סע"א.

"יגדיל תורה ויאדיר", אבל בשנה מעוברת אומרים את כל ההפטרה?
וענני כ"ק מו"ח אדמו"ר, שמנהג זה אינו שייך לכאו"א.
ולכן, בסידור נדפס לומר רק עד "יגדיל תורה ויאדיר" (ללא חילוק
בין שנה פשוטה לשנה מעוברת), אבל כיון שאני שמעתי ממנו ע"ד מנהג
הנ"ל — אמרתי את ההפטרה כולה.

